

Metodický list pro pedagogy a pracovníky volnočasových aktivit mládeže

Zapojení žáků a studentů do celonárodních oslav vzniku republiky v rámci projektu Lípy republiky

Rok 2018 se nese v duchu celonárodních oslav, které připomínají 100. výročí od vzniku Československa a 25. výročí od vzniku České republiky.

Téma lip republiky lze v rámci výuky i mimoškolních aktivit promítnout například do těchto oblastí:

- 1) Mapování lip republiky a dalších významných stromů v místě bydliště
- 2) Připojení se k jubilejním výsadbám lip republiky (28. 10. 2018)
- 3) Lípa – náš národní strom

1) Mapování lip republiky a dalších významných stromů v místě bydliště

Jako stromy republiky jsou označovány dřeviny, které jsou **vysazovány na počest vzniku Československé republiky, ale i České republiky**. Zároveň to jsou stromy, které připomínají naši národní svobodu či demokracii.

Stromy republiky jsou u nás vysazovány od roku 1918, především při kulatých výročích. V řadě obcí a měst byly vysazeny například v letech 1919, 1928, 1968 či 1998.

Často se jedná o lípu, protože je naším národním stromem.

Tyto dřeviny jsou zařazovány mezi významné stromy, protože nesou poselství vzniku naší státnosti. **Stromy republiky jsou živými památníky a zároveň jedinečným symbolem připomínající naše národní dějiny.** Tyto pamětní stromy oslavují vznik naší republiky a podporují naši národní hrdost a svobodu.

Žákům a studentům názorně ukazují historické souvislosti a prostřednictvím svého věku propojují minulost se současností.

Téma lze rozšířit i na další **významné stromy**, které byly vysazeny na paměť důležité události, např. výročí vzniku obce či města, výročí spolku, výročí jiné celostátní události či narozením nebo úmrtím významné osobnosti, při příležitosti potvrzení partnerství mezi obcemi a městy atd.

Mapování historicky důležitých stromů v okolí školy či místě svého bydliště

1. krok - seznámení žáků či studentů s tématem výsadba stromů na paměť důležitých událostí

V naší zemi je tradičním zvykem vysazovat stromy při významných událostech – např. vznik republiky, výročí založení města či obce, založení spolku, úspěšné dokončení rekonstrukce kostela či připomínka narození nebo úmrtí významné osobnosti. Tyto stromy dostávají do vínku důležité poselství, které pak předávají dalším generacím. Výsadbou stromu se tím zaznamenává konkrétní událost, kterou dřevina následně celý svůj život připomíná.

2. krok – průzkum v terénu a rozhovory s pamětníky

Žáci a studenti se vydávají do okolí své školy, do místa svého bydliště a hledají solitérní stromy, které byly záměrně vysazeny u příležitosti nějaké historické události. Zaměřují se na veřejná prostranství se zelení, v okolí pomníků, důležitých budov, u kapliček, křížků a dalších sakrálních staveb.

Všímají si okolí stromů – zda jsou nějakým způsobem označeny, zda jsou oploceny či kolem sebe mají doplňkové prvky.

Následně vedou rozhovory s pamětníky a kronikáři, ptají se na historicky důležité stromy a dohledávají literární prameny k jubilejním výsadbám. Rovněž se snaží vypátrat dobové fotografie zachycující výsadbu či jedince v mladším věku.

Okruh osob, které mohou mít povědomí o historicky významných stromech:

kronikáři, knihovníci, pamětníci, pracovníci obecních úřadů, představitelé spolků, učitelé, zástupci církví, historici, pracovníci regionálních muzeí.

Doporučené otázky, které mohou žáci klást:

Pamatujete se, jestli byl v naší obci vysazen strom připomínající nějaké důležité výročí či na oslavu vzniku republiky?

Je v naší obci strom, ke kterému se váže nějaký příběh či nějaká historická souvislost?

Víte, kdo význačný strom vysadil a kdy to bylo a proč?

Uskutečnila se při příležitosti výsadby nějaká společenská událost?

Byla výsadba nějak zaznamenána – zápisem fotografií? Kde je zmínka o výsadbě či kde je fotodokumentace uložena?

3. krok – prezentace zjištěných výsledků

Na základě terénních šetření a rozhovorů s pamětníky žáci dokumentují nalezené stromy, fotografují je a zapisují jejich historii. Zároveň navrhují opatření, která by mohla zlepšit růst těchto dřevin na stanovišti či navrhují podobu stabilního označení, které by zajistilo předání informace o poselství stromu dalším generacím.

Pokud se historicky významné stromy v obci nenacházejí, navrhují místa, kde by mohl být vysazen jubilejní strom připomínající důležité výročí.

Nalezené stromy republiky poté zadají do celorepublikové databáze na web Lípy republiky – www.lipyrepubliky.cz (po jednoduché registraci je možné stromy zadávat a po schválení administrátorem webu je prohlížet, zjištěné údaje je též možné posílat na email info@lipyrepubliky.cz).

2) Připojení se k jubilejním výsadbám lip republiky (28.10.2018)

Řada obcí a měst plánuje v rámci oslav výročí vzniku Československé republiky výsadbu stromů republiky.

Žáci a studenti se mohou zapojit, jak do fáze plánování výsadeb (iniciovat výsadbu na obci), tak svoji aktivní účastí při jubilejní výsadbě (příprava pěveckých či recitačních vystoupení).

Doporučený úkol:

Žáci se setkají se zástupcem obce, případně spolků a budou se dotazovat, jestli bude obec v rámci oslav výročí vysazovat jubilejní strom. Následně může být domluvena spolupráce na úrovni vedení obce a školy (či domluva s dalšími spolky).

3) Lípa – náš národní strom

Mnoho zemí má své národní stromy. V **České republice je národním stromem lípa** (*Tilia*). Můžeme ji nalézt na standartě prezidenta, státní pečeti, vojenských uniformách a bankovkách.

Oficiálním národním symbolem se stala roku 1848, kdy se na všeslovanském sjezdu, který probíhal 2.–12. června v Praze, sešli delegáti z Čech, Moravy, Slezska, Slovenska, dále pak Poláci, Rusíni, Chorvati, Srbové, Slovinci a Dalmatinci, což byly zástupci všech porobených slovanských národů. Stanovili lípu jako národní symbol postavený proti velkoněmeckým snahám o porobení slovanského živlu. Byla to reakce na frankfurtský sněm, kde byl jako symbol velkoněmectví zvolen dub. Lípu jako národní strom měl navrhnout František Ladislav Čelakovský.

Lidé měli rádi lípy od nepaměti. **Lípa byla symbolem ochrany, pomoci a lásky pro svou vůni, půvabnou korunu a vlídnému stínu.** Lidé věřili, že dokáže odehnat zlé duchy a svou energií zbaví člověka chmurných myšlenek. V mytologii byla lípa zasvěcena bohyni lásky, v křesťanství byla často spojována s Pannou Marií (na lípy lidé zavěšovali obrázky Panny Marie). S tvárným lipovým dřevem pracovali řezbáři, dělali z něho oltáře a sochy svatých, proto tedy "svaté dřevo". Dřevo provázelo lidská pokolení od narození až do hrobu. Lipové dřevo našlo uplatnění při výrobě nábytku, dřeváků, hudebních nástrojů, kolébek i rakví. Svůj význam má lípa i v léčitelství.

Podle pověsti právě lípy byly zabydlovány spravedlivými a dobrými duchy, a proto pod jejich větvemi hledala v bouřce útočiště řada lidí ve víře, že do lípy blesk neuhodí. A své postavení si lípa hájí i v dnešní době. Stále je naším nejoblíbenějším stromem a je často vysazována.

Lípa je rozšířená po celém mírném pásu severní polokoule, kde se vyskytuje asi 30 až 40 druhů. V České republice jsou původní jen dva druhy: **lípa velkolistá** (*Tilia platyphyllos*) a **lípa malolistá** neboli **srdčitá** (*Tilia cordata*). Lípa se dožívá stáří až 1 000 let.

Doporučené aktivity:

Žáci a studenti pátrají, ke všude se objevuje symbolika lípy a lipových listů. Zamýšlejí se nad základními znaky rodu lípa (biologický pohled), zkoumají odlišnosti v rámci jednotlivých druhů lip, uvádějí využití lípy a jejího dřeva. Hledají nejmohutnější lípu ve svém okolí (taková bývá často vyhlášena za památný strom). Z nažek lípy mohou ve třídě vypěstovat semenáčky. Široké uplatnění najde lípa ve výtvarné výchově (kresba, aktivity s lipovými listy, srdčitý tvar koruny).

Doporučená literatura:

web **Lípy republiky** – www.lipyrepubliky.cz – kapitoly: Výsadba
2018, Mapujeme lípy republiky

publikace:

Rudl, A.: **Významné stromy, živá historie našich měst a obcí**, Agentura Koniklec, 2016 – k
prohlédnutí [zde](#).

Hrušková, M.: **Kult stromů v zemích Koruny české**, Abonent ND, 2005 – k prohlédnutí [zde](#).

Text a foto: Aleš Rudl, leden 2018